

VEJE

Folkekirken på Fyn 2012

5
FORORD
Af Kirsten Jørgensen

6
KIRKEN – MERE END
BYGNING OG GUDSTJENESTE
*Af Lone Wellner Jensen og
Kirsten Jørgensen*

12
MAN KAN MÆRKE VINEN
HELT OP I HJERNEN
*Af Christina Mertz Fundrup
og Kirsten Jørgensen*

16
ALT FOR INTET
*Af Camilla Balslev Fage-
Pedersen*

18
AT HUGGE BRÆNDE
Af Kirsten Jørgensen

20
FOLKEKIRKEN OG
INTEGRATION
Af Christina Mertz Fundrup

24
BLANDT ENGLE OG
DRABSMÆND
Af Lars Toft Rasmussen

26
KRIG, BORDTENNIS OG
FADERVOR
Af Lars Toft Rasmussen

28
VI HAR ALLE SET GRIMME
TING
Af Lars Toft Rasmussen

30
DERFOR KOMMER VI
PÅ KIRKEGÅRDEN
Af Kim Barren

FORORD

Folkekirken er mere end gudstjenester, dåb og vielser. Mere end konfirmationsforberedelse, sjælesorg og begravelser. Den er også nærværende i samfundet på mange andre måder, som vi måske normalt ikke tænker så meget over. Det vil vi gerne kaste lys over. Derfor har magasinet "Folkekirken på Fyn" i år fået titlen "Veje". Redaktionen har spurgt sig selv, hvordan man kan se på det danske samfund, at der er en folkekirke i landet? Hvilke mærker sætter folkekirken på verden? Magasinet hedder "Veje", fordi vi gerne vil følge de veje og spor, som strækker sig fra kirkens centrum i gudstjeneste og forkyndelse og ud til mennesker på Fyn, hvor de nu er.

På folkekirkeligt grundlag gøres der en stor social indsats i Danmark. Flere organisationer som fx Kirkens Korshær og KFUM's Sociale Arbejde i Danmark arbejder for at give nogle af vores svageste medborgere et bedre liv. Camilla Balslev Fage-Pedersen fortæller om, hvorfor hun mener, at folkekirken har et samfundsansvar at bære. Vi har også talt med tre kvinder i en genbrugsbutik om, hvorfor de har valgt at bruge deres fritid på at hjælpe mennesker, der er i nød ude i den store verden.

Folkekirken er til stede i landets arresthuse. Det beretter Peder Thyssen om i en samtale med vores journalist.

I folkeskolen tilbyder folkekirken sig som en ressource i form af kirke-skolesamarbejde. Vi har været i Kerteminde for at høre, hvad Niels Henrik og Katrine – begge 3. klasse – synes om det.

På Fyn løfter folkekirken et integrationsarbejde for nye tilflyttere til landet. Vi har mødt Elias Petros fra Irak, Maher El-Badawi fra Libanon og Tamara McGee Andersen fra USA og hørt deres synspunkter om, hvad kirke har med integration at gøre.

Danmark er i de sidste år blevet en krigsførende nation. Det har stillet nye og større krav til de værnspæster, som folkekirken sender ud i felten. Vi spørger en præst og en soldat, hvorfor kirken skal være med i krigen, og hvilken gavn en feltpræst gør.

De fleste har et forhold til en kirkegård. Måske besøger man ofte et bestemt gravsted, eller måske er det bare godt at vide, at de døde hviler på et smukt og værdigt sted. Men derudover spiller kirkegården en rolle som byens park, der også er fyldt med liv. Vi har besøgt en kirkegård i Svendborg.

Folkekirken er et sted, hvor der skabes meget kunst. Vi har været i Gamtofte Kirke på Vestfyn og set og hørt, hvordan en landsbykirke kan udgøre et kulturelt kraftcenter via den kunst og det gode håndværk, der er skabt i den og til den.

"Folkekirken på Fyn" er mere end dette magasin. På hjemmesiden www.fyensstift.dk, er der meget mere at læse. Du kan også se en video med børnene Niels Henrik og Katrine.

God fornøjelse!

Redaktionen

KIRKEN – MERE END BYGNING OG GUDSTJENESTE

Af Lone Wellner Jensen og Kirsten Jørgensen

"Mere kirke for pengene" lød et slogan lanceret af kirkeministeriet for nogle år siden. Kirke er mange ting. Det er bygningen. Det er forkyndelsen. Alle de kirkelige handlinger. Det er menigheden. Det er kirkens undervisning og sociale arbejde. Den strøm af åndelighed, der uden

stor opmærksomhed udgår fra det hele og skaber værdi i kirkens nærområde – sognet. Med et besøg i Gamtofte kirke har vi forsøgt at beskrive, hvordan den kunst, der er i kirken, har betydning for de mennesker, der bor i sognet.

Præsten

Gamtofte kirke ligger højt og lidt ensomt i landskabet. Det er en stor landsbykirke – uden landsby. Der er bebyggelse – lidt væk, men der er ikke længere skole og butikker. Der er ikke længere noget af det, der tidligere bar fællesskabet. Nu er der kirken.

Når man kommer ind i kirkens våbenhus, ligger der en gæstebog. Der er mange hilsner:

"Hvordan kan man finde på at lukke alt lys ude i sådan et smukt kirkerum?"

Nedenunder: "Smukke glasmosaikker af Peter Brandes – det var en nydelse!"

Gamtofte kirke er et æggende sted. Den får folk til at mene noget og sige noget.

- Sådan skal det være, siger kirkens præst gennem mange år, Keld Schelander.

- Kirken skal bevæge os og flytte os, og derfor skal vi have kunst i kirken. Den nye kunst rusker i os og hjælper os med at se noget i livet, der før var skjult. Han tænker på de tre store glasmosaikker af kunstneren Peter Brandes. De blev sat ind i kirken i 2004. Vi kigger på dem, Keld Schelander og jeg. De er mystiske. Ikke sådan at få styr på. Han forklarer dem for mig. Men pas på, advarer han.

- Du skal selv gå på opdagelse i dem.

Han har vist mange mennesker rundt i kirken, og hver gang hørt mennesker finde noget nyt i ruderne. Tale om dem på en ny måde, han aldrig har hørt før. Sådan er det med god kunst. Det skal ikke være nemt, det skal være sådan, at du er nødt til at stå på tæer for at se og forstå. Vi har godt af at stå på tæer – både fysisk og åndeligt. I et lille hæfte om Gamtofte Kirke skriver Peter Brandes:

”Lyset gennem glasmosaikker gennemlyser og kærtegner farverne, som glasset har indbrændt i sig, og i sin gennemtrængende bevægelse tøver det ikke med at fæstne farverne i sine strålehænder... Lyset kommer ud af mørket og vi ser.”

At blive seende, dét er rudernes tema, forklarer Keld Schelander. Kirkekunsten kan være som en jordmoder i den fødsel. Sådan er det nu, og så-

dan har det været altid. Indmuret i Gamtofte Kirkes ydervæg er adskillige romanske granitskulpturer fra Valdemarernes tid. Et barsk løvehoved, en musicerende engel. De åbnede de gamles øjne for Guds storhed og nåde. De nærmest overfaldt deres beskuere, der ikke ejede billeder. De talte stærkt til dem, hvis hjem var helt uden udsmykning.

Inden vi forlader kirken, går vi op i koret og ser på det lille krucifiks, som Peter Brandes har lavet til kirken sammen med mosaikrunderne. Det står på en marmorsokkel på overgangen mellem skib og kor.

- Du skal røre ved det, siger Keld Schelander.

- Det er meningen. Peter Brandes har udtrykkelig sagt, at det er meningen.

Jeg tænker på statuen af apostelen Peter i Peterskirken i Rom og på, at jeg som protestant også har rørt ved hans tå, og på hvor godt det er at komme i kontakt med det åndelige rent kropsligt. Det gør godt at røre ved det guddommelige.

Vi går ud af kirken. Vi kigger på løven og englen i den tykke ydermur. Keld Schelander, som nu er gået på pension, fortæller om dengang under 2. verdenskrig, hvor et fly faldt ned lige ved kirken og ødelagde dele af præstegården. Sognet mindes det hvert år på dagen. Også på den måde samler kirken sognet – ved at fortælle egnens og beboernes historie. Kirken er sognets samlende sted.

Organisten

Oktober-november 2004. Kirkebladet for Gamtofte og Turup sogne – 17. årgang. På næstsidste side er der en indrammet annonce. Overskriften er: "Syng i kor i Gamtofte!" Den nye organist vil starte et kor. Der er nogle formuleringer i annoncen, der gør mig nysgerrig. Organisten skriver: "Jeg skal så sørge for, at vi får lært nogle sange og får lært at synge flerstemmigt. Det er noget, alle kan lære og være med til... Jeg vil appellere til, at der også møder mænd op."

Jeg sætter organist Stephan Kaae stævne for at høre, hvordan det gik. Det gik godt. Folkekoret endte med at have 45 – 50 medlemmer.

- Jeg ville gerne have liv i kirken. Det begyndte med mennesker, der var glade for at synge og blev glade af at synge, og så langsomt blev de også optaget af, om det lød godt. Man skal begynde med glæden, så ender man i kvalitet og kunst, siger han.

Efterhånden fik koret udfordringer, der krævede meget. Filmmusikken til Kieslowskis film "Blå". Med tekst på græsk og noder, nedskrevet af Stephan Kaae direkte fra filmen.

- Det var meget fremmed for koret til at begynde med, men det blev en af vores største successer, siger han, og spiller lige lidt af det på klaver for at genkalde glæden.

Stephan Kaae er en eksperimenterende organist.

- Musikken kan bygge bro, siger han.

Musik rækker ud efter mennesker. Derfor spiller han årets julekalendermusik juleaften. Han har spillet heavy metal til bryllup og fodboldklubben Liverpools fansang "You will never walk alone" til begravelse – på orgel. Musikken binder Gud og menneske sammen. Stephan har en drøm om en gøglergudstjeneste med harmonika og fløjte på korsvarene.

- Men man skal passe på, siger han. Man skal ikke gå på kompromis med kvaliteten, og man skal altid give mennesker en oplevelse af kirke.

Stephan har for nylig fået nyt organistembede,

men i hans tid havde kirken et bredt repertoire. Han så det som sin opgave at finde solister og medvirkende i kirkens nærområde, men det blev også til solister fra Odense Symfoniorkester ind imellem. Det blev også til egne kompositioner – fx til indvielsen af Peter Brandes-ruderne.

Håndværkeren

Gamtofte Kirke blev restaureret i forbindelse med mosaikrudernes ankomst i 2004. Kirkens interiør blev malet – i nye farver. Billedkunstneren Maja Lisa Engelhardt sad i sit hjem i Frankrig og beskrev farver og stafferinger, malermester Vagn Kamp Larsen sad i Haarby og skulle forsøge at føre hendes tanker og beskrivelser ud i livet uden at have mødt hende.

Han har malet mindst ni kirker og lavet malerrepationer i endnu flere. Han har arbejdet sammen med flere kunstnere og arkitekter.

- Det gælder om at sætte sig ind i, hvad de tænker, siger han.

- Man skal fornemme deres ide, og så skal man have forståelse for farver.

Det er helt åbenlyst, at han er en mester, der kan sit fag, og derfor har han fået lov at være med i den skabende proces. Ydet medspil og modspil og delt sine madpakker med den nu afdøde arki-

tekt Alan Havsteen-Mikkelsen. Det gjorde de ofte – siddende på bænkerne i andre kirker (Flødstrup, Ullerslev m.fl.) hvor de arbejdede sammen, mens farverne blev diskuteret. På sin køkkenvæg har Vagn Kamp Larsen en litografi af Sven Havsteen-Mikkelsen hængende. Han klør sig lidt i håret og smiler, da han fortæller dens historie. Det er en gave for at redde Alan Havsteen-Mikkelsen ud af en lille malermæssig klemme.

- Vi var kommet til at male en prædikestol indvendigt uden at få lov, og det tog alligevel noget tid at få det af, tilføjer han.

Hans søn Lars har nu overtaget firmaet. Han er lige så engageret som sin far.

- Når du maler med gamle farver og arbejder i kirken, så får du på en helt anderledes måde sans for muligheder og begrænsninger, siger han.

Mens han forklarer mig om de forskellige teknikker, stryger hans hånd automatisk over en malet flade.

- Du kan mærke det, om det er rigtigt, om maleren har gjort sig umage.

Gamtofte Kirke er malet i gullige nuancer, fordi de giver lys, og så er bænkerne stafferet på en sådan måde, så blikket finder hvile, både når man ser dem nedefra kirkens indgang, og når man ser dem fra alteret på vej tilbage til bænken. Man mærker, at her er håndværket blevet udfordret, at der er stolthed i værket. Der blev skabt forståelse mellem Paris og Haarby. Mellem kunstner og malermester, og vi, der kommer i kirken, kan bade os i lyset.

LWJ

Kunstneren

Det er det med at se. Åbne andres øjne for Kristus og den kraft der er i Biblens fortællinger.

- Der er så mange ting, vi har glemt, og det er min opgave som kunstner at sørge for et gensyn, eller et eftersyn. Ligesom en eftertanke gør os opmærksomme, så kan et eftersyn åbne vores øjne for det, vi havde glemt.

Peter Brandes fortæller engageret om sit arbejde som kirkekunstner, mens vi sidder i lyset fra hans blå, røde og gule glasmosaikker i Gamtofte Kirke.

- De danske guldaldermalere åbner vores sans for landskabet og naturen. Således ser vi gennem deres billeder det smukke og særlige i det selvfølgelige og daglige, som fx den cikorieblomst, der skyder op i grøftekanterne med sin fantastiske blå farve. Sådan håber jeg, at min kirkekunst kan åbne menneskers øjne for, hvem Kristus er, siger Peter Brandes og nikker ja, da jeg spørger, om han ser sig selv som prædikant, og om han mener, at kirkekunsten ligefrem har en missionerede betydning?

- Al kirkekunst skal være forkyndende, ellers er det lige meget. Ordene er det første og vigtigste, men de kan underbygges af billedet. Billederne har i dag fået samme kraft, som de havde i middelalderen, via TV og de digitale medier. Jeg tror, at danskerne længes efter billeder og de oplevelser, billeder kan give. De stimulerer ordene, forklarer han.

Peter Brandes er ikke alene en fremragende kunstner. Han er også meget vidende om filosofi, teologi, historie og samtidig en stor fortæller. Jeg mærker i hans engagement et stærkt ønske om at

hjælpe mennesker til at se, at troen giver livet mening og betydning: tyngde, i den bedste forstand. Han vil gerne have, at hans billeder gør troen virkelig for os.

- Alt er på en måde en illusion. Men troen kan gøre det til virkelighed. Der er ingen større glæde for mig end at lave kunst til en kirke. Her kommer kunsten tæt på mennesker, som måske ikke plejer at komme på museer og kunstudstillinger. Der er fri adgang, og kunsten bliver alles, fordi kirkerne er alles. Kunsten er der, hvor folk er. Dansk kirkekunst er midt i en renæssance. Flere betydelige danske kunstnere bidrager til kirkekunsten i dag. Sådan er det ikke ude i verden, og af samme grund er dansk kirkekunst højt agtet internationalt. Men kirken må ikke blive til et kunstmuseum. Det undgår vi, så længe kunstneren har et budskab med sin kunst. Så kan det ske, at den besøgende får en oplevelse, som han eller hun bliver grebet af og netop får øjnene op for troen, fortæller han.

For Peter Brandes er det at lave kirkekunst et privilegium. Efter to timers samtale i det gule lys er jeg ikke i tvivl. Han er som kunstner solidt placeret mellem himmel og jord. Himlen finder han i Kristus-ansigtet, som han har gengivet i de blå og røde ruder. Og da vi efter samtalen besøger hans familiegravsted ude på kirkegården, og han viser mig, hvor han selv og hans kone, Maja Lisa Engelhardt engang skal begraves, forstår jeg, at hans himmelske syner er rodfæstede i den fynske muld og i den historiske forbindelse med dem, der gik forud. Også dem, der engang byggede Gamtofte Kirke på bakketoppen, så folk skulle få øjnene op for Guds nærvær, lige her.

KJ

MAN KAN MÆRKE VINEN HELT OP I HJERNEN

Af Christina Mertz Fundrup og Kirsten Jørgensen

På Kerteminde Skole kalder de det kirkeugen. Den uge om året hvor skolens to 3. klasser forlader klasselokalerne og rykker over i den store kirke midt på torvet. Sammen med deres lærere og sognepræsten får børnene i en hel uge og hele skoledagen meget konkret undervisning i, hvad en kirke er. Der leges, synges, danses, spises, tegnes og fortælles. Børnene skriver bønner, salmer og hver dag læser de deres logbog op fra prædikeskolen. Det er hensigten, at børnene ud over at få fortalt om kirken også skal mærke den med alle sanser og hele kroppen. De skal lære ved at gøre. Ugen er bygget op, så et af kirkens "møbler" hver dag er i centrum. Første dag er det døbefonten, anden dag orglet og kirkens klokker, altså musikken. Den tredje dag er det alteret og fjerde dag prædikestolen. Den sidste dag tager hele flokken på udflugt til Jelling Kirke for at se Danmarks dåbsattest – Jellingstenen – og høre om overgangen fra asatro til kristendom for 1000 år siden.

Vi har talt med to af eleverne, ti-årige Katrine Strandholm Pedersen og Niels Henrik Mortensen Aarenstrup. Vi mødes i kirken og går rundt til de forskellige steder i rummet, som de nu har lært

Folkekirke og folkeskole har traditionelt haft et godt og nært forhold og samarbejder bl.a. om tilrettelæggelse af konfirmandundervisningen. Mange steder samarbejder skole og kirke også på andre klassetrin. Kirken tilbyder skolen et undervisningsforløb. Skolen beder præster om at stille deres ressourcer til rådighed for skolen. Mange projekter etableres i fællesskab. Målet er at give folkeskoleleverne det bedst mulige indblik i kristendommen og i kirkens verden. Vi har besøgt et kirke-skoleprojekt i 3. klasse i Kerteminde.

bedre at kende. De har endog også været steder, hvor de færreste voksne kommer.

Bulerne

Katrine og Niels Henrik, I har jo været oppe på kirkens loft. Kan I fortælle, hvad I lavede der?

Katrine: Vi måtte kravle på hvælvingerne! Hvad er

hvælvinger for noget?

Katrine: Hvis vi nu kigger op i loftet, kan man se de der, der buler op ad, og så var det sådan, vi kom op på loftet, og så fik vi lov til at kravle på dem.

Er det ikke farligt?

Katrine: Jo, det var også kun, hvis man kom for meget ud i siderne, så kunne man godt lige risikere at falde ned...

Stilhed

Hver morgen kl. 8.00 begynder undervisningen med, at børnene sidder i kreds på gulvet rundt om

døbefonten. Der synges en morgensalme, men børnene bliver også opfordret til at sidde og lytte til stilheden. Noget, de klarer i flere minutter uden at sige en lyd.

Hvad synes I er særligt ved det her rum?

Katrine: Det er meget, meget stort. Og så er der også virkelig stille her inde. Det er jo ikke lige så tit, man kommer ind i sådan et stort, stille rum. Det er meget anderledes end der hjemme. Der er altid larm derhjemme, når man spiller computer med meget høj lyd.

Niels Henrik: Det er dejligt, når det er stille – men nogle gange er det også sjovt, når der er ekko og rummet gentager, hvad man siger.

Hvordan får man det, når der er så stille?

Katrine: Man føler, der er fred. Man føler, at der næsten ikke kan ske noget med én. Der er stille i kroppen og fred i hjertet.

Vi spiste indvolde

Den dag alteret er centrum for undervisningen leger børnene, at de går til alters. De får lov at smage oblaten og vinen, men det er selvfølgelig ikke en rigtig altergang.

Nu sidder I, eller står, på sådan en mærkelig måde, hvorfor gør I det?

Niels Henrik: Her skal vi drikke sådan noget vin og spise sådan en kiks.

Katrine: Det er oblater.

Hvad er det for noget vin?

Niels Henrik: Det er sådan noget stærkt vin!

Katrine: Som børn godt må tage en lille slurk af.

Hvorfor drikker man vin her oppe?

Katrine: Fordi det minder om Jesus' blod fra den gang, at han spiste brød og vin med sine disciple. Og så sagde han, at brødet er mine indvolde – eller jeg kan ikke helt huske, hvad han sagde – og vinen er mit blod. Og så minder det os om den gang.

Hvad er det for et måltid?

Niels Henrik: Den dag hvor han vidste, han skulle dø – der kom én og stak ham i ryggen. Han havde en ven, der hed Judas, som fik penge for at fortælle, hvem Jesus var. Så gav han Jesus et kys, og så vidste vagterne, hvem de skulle tage til fange.

Katrine: Judas forrådte ham faktisk...

Hvordan smagte det?

Niels Henrik: Dejligt!

Katrine: De der oblater bryder jeg mig altså mest om, men vinen var lidt kold, og så kan man mærke det helt op i hjernen.

Hører Gud efter?

Hvornår knæler man ellers, hvis det ikke er ved nadveren?

Niels Henrik: Når man beder – når man siger noget til Gud.

Katrine: Man kan fx bede om vores daglige mad og det, vi drikker. Eller fred på jorden.

Hører Gud efter, når man beder?

Katrine: Det er måske lige lidt forskelligt. Men hvis

man nu bare ønsker sig en ny, rød cykel, så kan det godt være, man ikke lige får den.

Fotografen, som er med os rundt, kan ikke dy sig:

Nu har I været her i kirken en hel uge, har I kedet jer bravt?

Niels Henrik: Nej!

Katrine: Nej, det har været virkelig sjovt! Fx at sidde nede i kirken og høre de gode, gamle historier.

VIDSTE DU AT...

der i Danmark findes fem anerkendte spejderkorps, som alle praktiserer pædagogikken kaldet patruljesystemet. Det kan kort beskrives som "børn leder børn", tilpasset børnenes alder. Det betyder, at ca. 100.000 danske børn pt. får en grundlæggende lederuddannelse. Som de grønne pigespejdere siger: Vi klæ'r os selv og verden på ved at blive myndige og ansvarsfulde ledere.

Folkekirkens Skoletjeneste - hvad er det?

En skoletjeneste er et undervisningstilbud til folkeskolen. I lighed med andre kulturinstitutioner som fx Nationalmuseet, Zoologisk Have og diverse kunstmuseer er der inden for folkekirken over store dele af landet etableret skoletjenester. Formålet med de folkekirkelige skoletjenester er at styrke samarbejdet mellem lokale kirker og skoler (præster og lærere). Det sker på skolens præmisser, og da folkeskolen siden 1975 har været defineret som en ikke-forkyndende institution, så udbydes undervisningen selvfølgelig på de præmisser. På den måde er

der allerede i udgangspunktet taget hensyn til, at alle skoleelever skal kunne deltage.

Der er 28 folkekirkelige skoletjenester i Danmark, deraf en på Fyn: Folkekirkens Skoletjeneste Odense (www.skole-kirke-odense.dk). Derudover er der mange lokale initiativer på Fyn, hvor den lokale skole og kirke arbejder sammen.

ALT FOR INTET

Af Camilla Balslev Fage-Pedersen

For en umiddelbar betragtning synes kirke og velfærdsstat ikke at have nogen forbindelse med hinanden. Man betaler sin skat til det offentlige og modtager de ydelser, der er behov for, hvad enten det er børn, sygehus, ældre, handicappede eller andre, det drejer sig om. Nogle vil sige, at de får mindre, end de har behov for, andre at de betaler for meget, men det er en anden diskussion.

I kirken får man – ja, hvad får man? Hvert menighedsråd aflægger hvert år beretning, hvor interesserede kan høre, hvad pengene er gået til, og så kan man jo sige, at det er op til det enkelte medlem at få noget for kirkeskatten. Og så er der så lige det andet, man får med, det, der i debatten ofte overses, fordi det hverken kan tælles, måles eller vejes – nemlig det kristne budskab om, at Gud giver dig alt for intet. Du skal ikke først gøre dig fortjent til at få og får heller ikke kun ud fra devisen om ”noget for noget”.

Ikke engang dåben skal du gøre noget for at få. Med den får du Guds løfte om, at han vil være med i dit liv og til evighed vedkende sig dig i al din menneskelighed. Det budskab er blevet forkyndt søndag efter søndag. Det lå også til grund for det omsorgsarbejde, som private organisationer udførte, inden socialreformen blev gennemført i 1933 og gav startskuddet til velfærdsstaten. Man kan altså se en værdimæssig forbindelse mellem kirke og velfærdsstat. En forbindelse, der er knyttet af tanken om, at Gud giver os alt for intet.

Det betyder, at velfærdsstatens ”noget for intet eller lidt” er en samfundsmæssig udfoldelse af det kristne budskab. Kirkens forkyndelse om at elske og tjene sin næste er blevet sat i et praktisk skattemæssigt system. Man kan betale til en fælles kasse og håbe, at den dag man selv får brug for mere, end man kan yde, vil der være hjælp at hente.

Der er for mig at se noget, som forbinder kirke og velfærdsstat. Spørgsmålet er, hvilken rolle kirken spiller i det danske velfærdssamfund i dag, hvor forbindelsen mellem dem presses mere og mere af en "noget for noget" tankegang i befolkningen? Kirken spiller en overordentlig vigtig rolle! Kirken har forskellige kerneområder, som udgør en slags platform. Det er forkyndelse, undervisning, mission og diakoni. Jeg vil koncentrere mig om to af områderne, nemlig forkyndelse og diakoni.

Forkyndelse – at høre

Forkyndelsen lyder om søndagen over det ganske land. En forkyndelse med rod i at ethvert menneske er uendeligt meget værd for Gud, og at Gud selv tog en tjenerskikkelse på sig, blev menneske og levede blandt mennesker. Den forkyndelse skal gå i clinch med virkeligheden anno 2012, sådan at den, der hører efter, kan forbinde virkelighed og budskab. Det handler ikke om at politisere fra sin prædikestol, men om at tale imod den forråelse, som er fremherskende i tiden. En forråelse, hvor hverken det menneske, der falder ved siden af "normalen" eller er inden for "normalen" ses som et medmenneske, man selv som menneske har et ansvar overfor – for skatten er jo betalt.

Den tidligere chef for Kirkens Korshær, Bjarne Lenau Henriksen formulerer det sådan: "Det gælder om at møde sit medmenneske i øjenhøjde – også hvis det ligger ned.

"Hvis ikke forkyndelsen taler ind i os og den virkelighed, der er udenfor kirkens mure, så mister budskabet sin tyngde og bliver til ord, vi bærer i os, men som vi ikke får omsat til handling.

Diakoni – at gøre

Det andet kerneområde er diakoni, som betyder tjeneste. Diakonien er forkyndelsens forlængede arm. Den er evangeliet i praksis, fordi diakoni er at gøre noget helt konkret. På diakonien kender vi kirken som andet end ord. Hvis budskabet betyder noget, må der også gøres noget. I en tid hvor velfærdsstaten er under pres – der spares her, der og alle vegne – vinder diakonien frem igen.

I de lokale sogne diskuteres det, hvad vi som kirke kan gøre. Mange steder er der allerede gjort meget, fordi diakonien er en naturlig del af kirkens

væsen. Men nye ideer og områder omsættes nu i praksis. Således er en mødregruppe for kvinder, der ikke "passer ind", opstået i en lokal kirke. En lektiecafe for skolebørn. Samspisning for gadens folk. Samvær for enkemænd og mange andre tiltag er stille og roligt spiret frem. Selv er jeg tovholder på et nyt sommertilbud i Skt. Knuds Provsti for børn og forældre med vanskelige kår, hvor de får to dage med oplevelser i sommerferien. Derudover foregår der mange ting i fx Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde, og der arrangeres besøgstjenester, feriekoloni, ældreklubber, legestuer og så videre.

Kirkens ansigt og ansvar

Af tre grunde er det nødvendigt for kirken at træde i karakter nu på det område, som oprindeligt er kirkens og altid vil være forbundet med kirken.

For det første er der et reelt behov, som vi ikke kan sidde overhørig, hvis vi mener noget med det, vi siger.

For det andet har vi som kirke en stemme, som vi skal bruge til at gøre opmærksom på den skævhed og forråelse, der finder sted i samfundet.

Og så er der det tredje. Hvis vi følger tanken om, at diakonien er kirkens ansigt, så skal kirken gøre opmærksom på, at den er andet og mere end søndagsgudstjenesterne og de kirkelige handlinger. Kirken skal kridte skoene og vise sit diakonale ansigt frem, så dens store sociale arbejde bliver synliggjort, og den bliver en medspiller i det danske samfund, som man med rette kan forvente sig noget af – både praktisk og i debatten.

Danmark er en velfærdsstat, hvor vi stræber efter, at få har for meget og færre for lidt. Men velfærdsstaten er under pres i disse år. Det får nogle til at efterspørge folkekirkens sociale opgave. Vi har spurgt sognepræst i Vor Frue Kirke og koordinator af diakoniarbejdet i Odense, Camilla Balslev Fage-Pedersen om, hvordan hun ser på kirkens sociale rolle i samfundet i dag.

AT HUGGE BRÆNDE

Af Kirsten Jørgensen

Jeg møder Anne Andersen (65), Rona Andersen (74) og Karen Kjær Mortensen (68) i den lille kaffestue på 1. sal over butikken i Vestergade. Kaffen er det eneste, de får fra Folkekirkens Nødhjælps hovedkontor: Alle andre personalegoder betaler de af egen lomme. De holder fx julefrokost og har en årlig sommerfest.

Hvorfor arbejder I frivilligt her?

Karen: Når man er gået på efterløn, trænger man til stadig at kunne bruges til noget fornuftigt. At arbejde frivilligt her i butikken hjælper på flere måder. Det er godt for mig, og det er godt for samfundet, at folk kan komme af med deres brugte tøj. Og det er godt for formålet, som er at hjælpe fattige mennesker, især i Afrika. Jeg har jo lært, at man både skal nyde og yde.

Rona: Det sociale samvær betyder rigtig meget for

Det varmer to gange at hugge brænde, siger man: Når man hugger det, og når det er puttet i brændeovnen. Det udtryk passer så godt på kvinderne i Folkekirkens Nødhjælps genbrugsbutik i Kerteminde. Genbrugsdamerne, som de kærligt kaldes. Det er helt tydeligt, at de er i en branche, der varmer to gange. Det fortæller de om her.

os, der arbejder her. Vi er 32 damer, der arbejder to og to, enten formiddag eller eftermiddag. Jeg er her selv ca. 15 timer om ugen. Vi har nogen at snakke med og lave sjov med, og vi holder lidt øje med, at vi alle har det godt.

Anne: Fællesskabet er vigtigt. Det erstatter savnet af kollegerne på arbejdspladsen. Og det er dejligt at se kvinder på over 70, der er friske og ser godt ud og farer rundt. Butikken er med til at holde os levende. Den ældste er 85 år. Og så er der stor frihed. Vi lader os ikke diktere af nogen. Det er vi færdige med! Godt nok skal vi udfylde et APV-skema (arbejdspladsvurdering, red.) en gang imellem, men det tager vi ikke så tungt.

Rona: Nødhjælpens genbrugskonsulenter kommer og rådgiver os om, hvordan vi skal drive butikken, og de er flinke. Men når de er gået, så gør vi, som vi synes.

Betyder det noget for jer, at Folkekirkens Nødhjælp bygger på et kristent grundlag?

Anne: Ikke for mig. Bare det er et godt formål.

Rona og Karen samtykker. Ingen af dem har tænkt så meget over, at Nødhjælpen netop er en folkekirkelig organisation.

Anne: Det er vigtigt, at der er nogle konkrete formål, så man ved, hvad pengene går til.

Kvinderne viser mig et af butikkens prisskilte, hvor der på den ene side står, at "for 40 kroner kan Folkekirkens Nødhjælp sikre, at et flygtningebarn kommer i børnehave i tre dage og bearbejder traumer."

Rona: I 2011 havde vores butik en omsætning på 376.000 kr. Det gav 244.000 kr. i overskud, som vi kunne sende af sted. Vi holder meget orden i vores butik, og det er vi stolte af. Alt tøj bliver mærket med dato, og hvis det ikke er blevet solgt efter tre måneder, sender vi det af sted til Røde Kors. Der er ikke noget, der går til spilde.

Den første genbrugsbutik åbnede i Danmark i 1972. Den lå i Århus og sendte sit overskud til Folkekirkens Nødhjælp. I dag er der 123 butikker, der arbejder for Nødhjælpen. Der er 3.400

Hvem er kunderne?

Karen: Alle! Der er nogle, der kommer helt regelmæssigt, og de kommer fra alle sociale lag. I gamle dage stod de fine bare og kiggede på vinduerne. I dag er det in at gå i genbrugstøj. Jeg gør det også selv og kan næsten ikke få mig selv til at købe nye bukser: De koster jo mange penge!

Midt i den fornøjede stemning er der dog en sag, som kvinderne er kede af. EU har bestemt, at der skal betales moms af genbrugsbutikkernes overskud.

Karen: Det er urimeligt, når pengene går til gode formål, og der er ingen, der tjener penge på butikkerne. Desuden er der allerede betalt moms af alt tøjet én gang. Det virker, som om de har glemt, at vi i Danmark har samme moms på alt. I andre lande i Europa betaler man mindre moms på forskellige varer.

Hvorfor er der egentlig ikke nogle frivillige mænd i butikken?

Anne: Mændene arbejder med deres hænder. Det er ikke, fordi de er mindre socialt indstillet end os. De gør det bare på en anden måde.

Samtalen er forbi. Jeg cirkler mig ned ad den stejle trappe og noterer, at der er kunder i butikken. Det er ganske vist: At arbejde frivilligt i en Folkekirkens Nødhjælps genbrugsbutikker varmer to gange. Først gennem det gode fællesskab mellem kvinderne og så der, hvor alle pengene sendes hen, og nødstedte mennesker får hjælp til at leve.

frivillige, der driver butikkerne. De udgør et stærkt og synligt engagement i kampen for at hjælpe verdens fattigste. I løbet af de 40 år er der indsamlet 330 millioner kroner.

FOLKEKIRKEN OG INTEGRATION

Af Christina Mertz Fundrup

Siden 1960'erne er Danmark blev hjemland for mennesker fra hele verden. De er kommet som gæstearbejdere, indvandrere og flygtninge. De repræsenterer forskellige religioner, især islam, og kommer også med en mangfoldighed af forskellige måder at være kristen på. Den nye virkelighed rejser spørgsmålet, hvilken rolle folkekirken skal spille i forhold til integration? Har kirken en særlig opgave og et ansvar eller skal den blande sig udenom og lade det øvrige samfund om det?

Vi har talt med tre mennesker, der er kommet til Danmark fra Irak, Palæstina og USA. Hvad mener de om kirkens rolle i forhold til deres egen integration i det danske samfund?

Kirken skal blande sig udenom

Elias Petros er assyrer fra Irak. Han voksede op i en kristen familie i Irak, inden han flygtede til Sverige som 16-årig. I de 23 år han boede i Sverige, studerede han og arbejdede blandt andet som kirketjener i den svenske kirke.

Siden flyttede han til Danmark og blev gift med

muslimske Hala Adnan, som også kommer fra Irak. Elias vil også gerne arbejde som kirketjener i folkekirken.

Du fortæller, du kommer fra en kristen familie i Irak – var det derfor, du flygtede?

Det var sådan, at både kristne og faktisk også muslimer havde hårde tider under Saddam Hussein. Så der var et tryk på os hele tiden. Og vi havde selvfølgelig et problem med at være kristne. Vi har hele tiden haft konflikter med hinanden i området, og de kristne måtte betale penge for at kunne beholde deres religion.

Min baggrund er kristen, men min kone er mus-

lim – hun er også fra Irak. Men vi ville ikke have kunnet gifte os i Irak – så var vi blevet slået ihjel. Men min kone har boet her i Danmark i lang tid. Hun har en åben og tolerant familie, og de har flyttet deres traditioner til Danmark. Vi lever præcis, som man lever i Danmark. Vi har en datter, Isabella, og min kone siger, jeg kan lade hende døbe, hvis jeg vil. Vi har ingen religiøse konflikter i vores ægteskab.

Skal kirken gøre nogle specielle ting eller stille sig til rådighed på en speciel måde i forhold til flygtninge og indvandrere?

I grunden synes jeg ikke, kirken skal blande sig. Men den kan godt indbyde folk til at komme til specielle arrangementer. Man skal gøre sig klart, hvilket mål, man har med det. Og kirken skal ikke kun fokusere på udlændinge, men på alle danskere.

Men hvad mener du i det hele taget om, at folkekirken arbejder med integration?

Det nytter ikke noget med de der integrationstilbud. Det er kun ganske få procent af flygtninge og indvandrere, der bliver rigtig integreret. Måske kun 10 procent. Folkekirkens integrationstilbud hjælper ikke, for langt de fleste flygtninge og indvandrere holder sig for sig selv.

Hvordan bliver man integreret "rigtigt"?

Det gør man ved, at man lever præcis som resten af det danske samfund. Man skal lade alt det, man kommer fra, bag sig - problemer og traditioner - og indgå helt i det danske samfund. Jeg forstår fx ikke, at man sender sine børn i en arabisk skole, så lærer de jo ikke dansk. Man må smelte sammen med det danske samfund for at blive integreret.

Skal man være kristen for at være dansker?

Nej. Men uanset hvad man er, er det vigtigt, at religionen ikke fylder for meget. Religionen skal være en privat sag og skal ikke påvirke samfundet.

VIDSTE DU AT...

foreningen Danske Sømands- og Udlandskirker driver 53 kirker over hele verden. De er folkekirkens forlængede arm og flere af dem har et særligt ungdomsarbejde, der tilbyder danske unge et sikkert holdepunkt, når de rejser og slår sig ned ude i verden.

Sprog, møde og mennesker

Tamara Mcgee Andersen er 34 år. Hun kommer fra Tennessee, Amerika. Hun er dansk gift og har boet i Danmark de sidste fire år.

Jeg er født i Nashville, Tennessee. Siden flyttede vi til en landsby, hvor jeg voksede op. Jeg var på Marshalløerne to år i praktik, og så har jeg studeret i Californien.

Hvad var din første kontakt med den danske folkekirke?

Det var i sprogcaféen (som er en del af Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde i Odense, red.) Danmark er ikke et nemt land at komme ind og blive integreret i for udlændinge. Måske det er lidt nemmere i København, men her på Fyn er det ikke nemt. Jeg var ensom. Men i sprogcaféen kom jeg i kontakt med både danskere og andre udlændinge. Jeg var der ofte, for jeg er et meget socialt menneske, så det er godt for mig at være i kontakt med andre mennesker.

Det var også dér, jeg rigtig begyndte at tale dansk. Selvom min mand er dansk, taler vi ikke dansk sammen, for efter at have boet mange år i Amerika tænker og læser han på engelsk.

Jeg hørte om den internationale gudstjeneste, som Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde afholder. Jeg kommer ellers hos 7. dags Adventisterne, men sproget var virkelig svært for mig, da de kun talte dansk. Vi forstod ikke rigtigt hinanden, der var en sprogbarriere. Og da det sociale er meget vigtigt for mig i forbindelse med min tro, var det dejligt

at komme et sted, hvor der blev talt engelsk. Det giver ikke nogen mening for mig at gå i kirke uden det sociale samvær.

Så sprogcaféen var et godt sted at komme?

Ja! Jeg kan slet ikke forestille mig, hvordan det havde været uden. Min mand kunne se, hvor glad jeg var, når jeg havde været der. Jeg havde det godt der og fik megen støtte af de andre.

Jeg er stadig adventist, men kommer samtidig til den internationale gudstjeneste. Det er ikke noget problem. Jeg ser efter Gud i flere forskellige sammenhænge.

Så gjorde din kontakt med folkekirken din integration i Danmark nemmere?

Ja, absolut. Det er jo fantastisk at komme til et sted, hvor der er mennesker, der gerne vil hjælpe dig. Mange flygtninge og indvandrere bliver stemplet, fordi de ser anderledes ud.

Mener du, at folkekirken skal beskæftige sig med integration?

Ja, det er en rigtig stor og vigtig opgave, folkekirken skal tage sig af.

I modsætning til den mere officielle integrationspolitik, så er integration i kirken et meget personligt møde, en personlig relation.

Jesus er et forbillede her. Han tog sig altid først af menneskers fysiske behov, før han begyndte at prædike.

Har du nogle konkrete ideer til, hvordan folkekirken skal arbejde med integration?

Ja. Det kunne være ved at, man kom en tur til København for at få en bedre forståelse af det danske samfund ved at besøge folketinget eller Amalienborg, som repræsenterer monarkiet.

Dansk kultur er meget forskellig fra min oprindelige kultur. Hvis kirken gik ind og arrangerede sådanne ting, var det måske nemmere at forstå den danske kultur.

Religion er en god integrations-formidler

Maher El-Badawi er vokset op i en flygtningelejr i Libanon. Han har palæstinensisk baggrund, er troende muslim, beder fem gange om dagen, holder

ramadan og har været på pilgrimsrejse til Mekka. Han kom til Danmark i 1986 som flygtning, da han var 23 år.

Han har været ansat som kulturmedarbejder ved Vollsmose Kirke siden år 2000.

Det første, jeg vil sige, er, at jeg kommer fra en kultur, hvor muslimer og kristne er naboer. I min families landsby i det nordlige Palæstina er halvdelen muslimer og den anden halvdel kristne. Vi har forskellig tro, men vi respekterer hinanden. Det var derfor, jeg ikke havde noget problem med kristne, da jeg kom til Danmark. Det var naturligt at respektere hinanden som mennesker.

Derfor var det også helt naturligt for mig at søge arbejde i en kristen kirke. Mange af de danskere, jeg har mødt igennem tiderne, har svært ved at forstå, hvad en muslim laver i en kirke. Det var helt naturligt for muslimerne, men ikke for danskerne. Efterhånden har de dog vænnet sig til det.

Har du nogensinde følt dig presset til at skulle konvertere til kristendommen?

Nej. Det har jeg ikke følt. Man skal ikke missionere. Altså kristne skal ikke missionere mellem muslimerne, og muslimerne skal ikke missionere mellem de kristne. Jeg skal acceptere dig som den, du er. Det er et af de vigtigste punkter, vi arbejder ud fra her i Vollsmose. Vi skal acceptere de andre, som de vil – ikke som vi vil. Det er meget vigtigt! Derfor har vi stor succes med vores arbejde blandt muslimer og kristne her i området.

Synes du overhovedet, at det er kirkens opgave at beskæftige sig med integration?

Ja, jeg synes det er en af kirkens opgaver. For i den politiske verden har de deres egen forståelse af integration. Og vi har religiøst set, dvs. her i kirken, vores egen forståelse af integration. Integrationen her betyder, at man tager skarpt afstand fra enhver aggression og vold, og sørger for at hjælpe de andre uden at tage hensyn til baggrund, hudfarve eller religion.

Det kan religionen bedst formidle og ikke politikerne. Det står både i islam og kristendommen, at man skal behandle mennesker respektfuldt.

Integration betyder jo ikke, at man skal forlade sin

baggrund, kultur og værdier. Integration betyder, at du lever i et samfund frivilligt. Dét er et multikulturelt samfund.

Hvorfor skal kirken beskæftige sig med integration?

Kirken har en stor chance for at give folk oplysning. Når en oplysning kommer fra kirken, er der større chance for, at man hører det. Det kan være, når en imam og en præst arbejder sammen.

Vi har også spurgt tre præster, der arbejder professionelt med integration, om deres holdning til folkekirken og integration. Det er leder af Folkekirkens Tværkulturelle Samarbejde og indvandrerpræst ved Sankt Knuds Kirke, Odense, Jesper Hougaard Larsen. Sognepræst i Vollsmose Kirke Torben Hangaard og Massoud Fourouzandeh, sogne- og migrantpræst, Sankt Hans Kirke, Odense. Klik ind på www.fyensstift.dk og læs, hvad de mener.

BLANDT ENGLE OG DRABSMÆND

Af Lars Toft Rasmussen

Rygmærker er ikke noget, som kun rockere og medlemmer af motorcykelbander går med. Peder Thyssen har også et på sin jakke, selv om han hverken kører på en Harley eller slår på tæven.

- Det er oven i købet helt legalt at gå med mit rygmærke, siger han med et smil i et par venlige og tillidsvækkende øjne.

Rygmærket består af ordene "Gadepræst" og "Kirkens Korshær" placeret i en cirkel. Peder Thyssen fik det syet på jakken på opfordring fra politiet, fordi betjentene ellers kunne forveksle ham med de mennesker, han som gadepræst virker iblandt i Odenses gader og stræder. En enkelt gang er han blevet kropsvisiteret på den konto.

Peder Præst, som mange kalder ham, lægger en

del af sit arbejde i Odense Arrest, hvor han gennem 10 år har besøgt fangerne og forsøgt at hjælpe dem igennem en tid, som for de fleste er særdeles vanskelig.

- Det er folk, der kommer fra gaden. De sidder varetægtsfængslet og har altså ikke fået deres dom endnu, men sidder i total uvished. Det er den første del af frihedsberøvelsen. Især de første tre uger er frygtelige, fordi de skal vænne sig til ikke at have friheden mere, siger præsten.

- Det er mennesker, der virkelig er i nød. De bliver konfronteret med deres egen elendighed.

Det er en lettelse for dem at få deres dom og komme i gang med afsoningen.

- De siger, at de føler det som en halv løsladelse,

når de senere kommer i rigtigt fængsel, hvor de i det mindste ved, hvornår de kommer ud igen, og hvor der er mere faste rammer.

Til de rigtige fængsler er tilknyttet fængselspræster. Arresthusene, hvor Peder Thyssen lægger sit arbejde, er derimod underlagt sognene. Og her får de, siger gadepræsten, ofte "en lidt stedmoderlig behandling", selv om der her er en meget væsentlig opgave for folkekirken.

Mange af de indsatte i arresten kender han fra sit arbejde som gadepræst. De kommer fra et pulserende liv med stoffer og øl. I enecellen kommer tankerne op til overfladen.

- De bliver tvunget til at forholde sig til tankerne, når de ikke dæmpes af rusmidler eller andet, siger Peder Thyssen.

Her er det, at præsten kommer ind i billedet.

- Folkekirken bliver synlig her. Der kommer et religiøst menneske til fangen, et menneske, der vil ham noget godt.

Opskriften på hans arbejde i arresten går i al sin enkelthed ud på at møde de indsatte som mennesker, tage dem alvorligt, og undgå løftede pegefingre.

- Jeg låner nøglerne og går bare ind og spørger, om nogen har lyst til at tale med en præst, siger han. Ofte siger Peder Thyssen næsten ikke noget.

- Jeg spørger simpelthen: Hvordan har du det? Så begynder de at snakke, somme tider uafbrudt i et kvarter – og siger så til sidst måske endda "tak for samtalen", selv om jeg stort set ikke har sagt noget.

- Det gælder om at holde sin mund. De fleste taler og taler, lufter deres indestængte tanker. Personalet siger, jeg er en sikkerhedsventil. Fangerne falder til ro, når jeg har været der.

Folkekirken er også til stede bag lukkede døre – i bogstaveligste forstand. Fængselspræster og arresthuspræster færdes der, hvor mennesker af forskellige grunde er udelukket fra at deltage i det almindelige samfundsliv, også det kirkelige. Kirken kommer så til dem i form af en præst, der først og fremmest er et lyttende menneske. Peder Thyssen fortæller om sit arbejde i Odense Arrest.

Samtalen foregår i den indsattes celle.

- Man er gæst hos dem. Det er deres hjem. Betjenten siger undskyld, hvis han kommer til at banke på, mens præsten er der. Pludseligt bliver den varetægtsfængslede igen til et menneske med retigheder.

Peder Thyssen siger, at han ikke prædiker omvendelse.

- Min religiøse overbygning er ikke i brug så ofte, men ind imellem bliver det til en bøn med en fange. Jeg får somme tider også at vide, om bønnen blev hørt. "Den virkede s'gu, Peder!" siger fangen måske næste gang, vi mødes.

Det religiøse kommer frem på flere måder. Til jul laver konfirmanderne juledekorationer til fangerne – dog uden lys, for det må de ikke have i arresten. Peder Thyssen har efterhånden fundet ud af, at det er vigtigt, at der indgår en engel i dekorationen – af strå, papir eller hvad det nu kan være.

- Englen beholder de ofte, efter at dekorationen er smidt ud, fortæller han.

I nogle tilfælde tager de den med videre i systemet, når de har fået deres dom og skal til afsoning i et fængsel. Som en drabsdømt engang sagde: - Det er utroligt, at en engel vil have noget med os at gøre.

- Et kors er for voldsomt et symbol, siger Peder Thyssen. - Englen er det blide og beskyttende, der står for kærlighed og omsorg. Et tegn på, at Gud er med mig.

KRIG, BORDTENNIS OG FADERVOR

Af Lars Toft Rasmussen

Danske folkekirkepræster følger de soldater, som den danske stat sender ud i verden. I de seneste år har der været ekstra opmærksomhed omkring denne særlige måde at være kirke på, fordi danske soldater har været i aktiv krigstjeneste, hvor de før især gjorde tjeneste som fredsbevarende styrker. Vi har spurgt en feltpræst og en soldat, der sammen har været i Afghanistan, hvad kirke og krig har med hinanden at gøre.

Krig og grusomheder er ikke det første, der invaderer ens tanker, når man svinger ind på Kølstrup Præstegård nær Kerteminde. De fire længer fra 1785 af bindingsværk med stråtag udstråler idyl og fred.

Her bor én af folkekirkens mest erfarne feltpræster, Knud Erik Kristensen, der har været udsendt til en række af verdens brændpunkter: Bosnien, Irak og senest Afghanistan.

- Den 24. oktober tager jeg af sted på min sidste tur, siger han den sommerdag, da dette interview finder sted. – Det har jeg ganske vist sagt før, men denne gang er det altså rigtigt.

Den fynske menighed byttes for 12. gang ud med en flok unge soldater, der kan have god brug for at tale fortroligt med nogen. Knud Erik Kristensen understreger, at han som feltpræst har ubetinget tavshedspligt. Det ved soldaterne, der betror sig til ham om tjenstlige såvel som personlige problemer.

Der var ekstra brug for feltpræsten sidste sommer, da en 23-årig konstabel, Aleksander Biune, mistede livet. Han blev dræbt af en eksplosion, da han var på patrulje.

- Det var så - heldigvis, kan man sige - det eneste dødsfald, vi havde på de seks måneder. Men det ramte lige midt i lejren, for han var en del af fællesskabet og en fantastisk god mand. Det var ellers gået nogenlunde godt indtil da, med kun enkelte sårede de første fem måneder.

Efter dødsfaldet var flere mere eller mindre bange for at gå ud. Nogle af dem kom for at tale om det.

Knud Erik Kristensen ser det som sin vigtigste opgave at lytte.

- En feltpræst har to ører, men kun én mund. Han skal lytte dobbelt så meget, som han skal tale, siger han.

Når de så havde fortalt om deres frygt, ville han typisk sige til soldaten: "Er det her noget, vi skal gå videre med? Skal jeg sige det til delingsføreren?" Så siger soldaten måske: "Nej, det er i orden. Jeg har talt med dig, og det hjælper mig. Vi skal ikke gå videre med det, for så svigter jeg. Så er der en anden, der skal gå i mit sted. Men bare det lige at få snakket om sagerne hjælper, selv om jeg stadigvæk er bange."

- En anden situation kunne være, at han virkelig er bange, og jeg spørger så, om vi skal gå op til delingsføreren, og om jeg skal hjælpe ham med at fremsætte hans argumenter. Det er så chefgruppen, der bestemmer, hvad der skal ske. Men jeg havde en klar fornemmelse af, at de ikke tvang nogen ud, hvis de ikke ville af sted, forklarer han.

Men du har vel også et ansvar, hvis du - måske indirekte - overtaler en soldat til at tage ud på patrulje, selv om han er bange?

Jeg vil tale med ham og finde ud af, om han er bange, eller det bare er lidt forstilt, fordi han har glemt hvad det er at være soldat - at han har glemt, hvad det er, han har meldt sig til.

Feltpræsten er ifølge Knud Erik Kristensen også en slags soldat. Dog sådan, at nok er han i systemet, men uden at være en del af systemet. Hovedopgaven er, siger han, at "tugte og trøste, at sørge for, at soldaten tager ansvar og gør tingene ordentligt."

Ifølge Bibelen må man ikke slå ihjel. Er det ikke et dilemma for en feltpræst?

Jo, man skal elske talebanerne og bede for dem, hvis man vil være et ægte kristent menneske. Og det er så hundesvært. Umiddelbart ligner det et dilemma. Men vi lever, som Luther siger, i to regimenter, to verdener. I den verdslige, hvor man risikerer at skulle i krig og slå ihjel. Og i den religiøse verden, hvor man skal elske sine fjender og bede for dem. Fordi de er Guds skabninger.

Nogen synes, at der må være et dilemma, men det har jeg sådan set aldrig tænkt på. Som feltpræster får vi hurtigt indpodet, at vi lever i begge verdener uden at blive skizofrene af det. Det er også derfor, de fleste feltpræster bærer våben. Ikke fordi vi skal ud og skyde nogen, men fordi vi skal kunne forsvare os selv. For hvordan skal vi kunne elske vores næste, hvis vi er sårede og ligger og bløder ihjel.

I det daglige, når soldaterne ikke er på patrulje, bruger Knud Erik Kristensen en del tid på at spille skak og bordtennis med dem – for at vinde deres tillid og forstå, hvem de er. Han skal også holde gudstjeneste en gang om ugen, og her er søgnin-gen relativt stor. Det religiøse spiller en større rolle, end det gør for de samme mennesker hjemme i Danmark:

- Et gammelt ord siger, at desto nærmere man kommer til fronten, jo mere religiøs bliver man, siger Knud Erik Kristensen.

- Religionen afspejles i soldaternes tatoveringer: Der er mange religiøse symboler – mange kors, men også torshamre. En soldat havde hele salme 23 fra Det gamle Testamente tatoveret på ryggen – ”Herren er min hyrde ...”, osv.

Den øgede interesse for det religiøse er ikke noget, som feltpræsten skal benytte sig af, siger Knud Erik Kristensen.

- Et råd fra en gammel feltprovst var: Vi skal ikke gå ud og omvende soldaterne til den kristne tro. Vi skal ikke få dem til at gå i kirke mere, når de kommer hjem, eller bede fadervor hvert andet øjeblik. Men det gør de nu i øvrigt gerne ind imellem, beder fadervor altså. Bønnen er inde i manges hoved, når de går ud på patrulje.

VIDSTE DU AT...

Sct. Nicolaitjenesten Fyn tilbyder alle mennesker en telefonisk samtale om de problemer, livet kan give. Ingen spørger om navn, adresse eller cpr.nr. og man kan tale om lige præcis det, der tynger en.

VI HAR ALLE SET GRIMME TING

Af Lars Toft Rasmussen

At 21-årige Martin E. B. Jensen er soldat ses ikke kun af uniformen, som han bærer her på kasernen i Holstebro. Han har den korrekte, professionelt høflige fremtoning, som hører en militærperson til. Han svarer kort og præcist på det, han bliver spurgt om, hverken mere eller mindre. Og hans kropssprog er høfligt og afmålt.

Men en maskine er han ikke.

Selv om han med egne ord "ikke er særlig religiøs" – han kommer kun i kirken i forbindelse med konfirmationer, bryllupper og andre højtider – så har han en let hang til det spirituelle.

Den kommer måske lidt tydeligere frem, når han er i Afghanistan, hvortil han stod for at blive udsendt for anden gang, da denne samtale fandt sted.

På sin første tur var han blandt de trofaste kirkegængere, når feltpræsten holdt gudstjeneste.

- Til at begynde med var vi en tre-fire stykker, der mødte frem om søndagen, siger han.

- Efterhånden voksede det til vel 15-16. Det svarer til cirka halvdelen af dem, der havde fri og kunne komme.

Gudstjenesten synes han var et godt afbræk i hverdagen, fordi der høres "andre ord, andre synspunkter, noget spirituelt. Og så er det rart at være samlet."

Feltpræsten var Knud Erik Kristensen – i dagligdagen dernede bare kendt som Knud. Han var ifølge Martin "en klippe" midt i det afghanske kaos. På samme tid en god kammerat og en klog mand, som kunne give råd og vejledning i forhold til mange forskellige slags problemer.

Nogle af dem var personlige. Selv oplevede Martin smerten, da hans kæreste gennem mere end fem år slog op med ham kort før afrejsen. Hun kun-

ne ikke klare, at han skulle derned. Sådan noget påvirker mange af de udsendte soldater meget stærkt. Her kan feltpræsten være den, man betror sig til, og som yder trøst og vejledning.

En anden type personlige problemer er dem, som krigen kan påføre soldaterne.

- Vi har alle set grimme ting, siger Martin.

Forsvaret udsender psykologer, men Martin foretrækker feltpræsten.

- Psykologen er der kun en uge. Man kender ikke ham eller hende godt nok.

Feltpræsten derimod er der hele tiden og er en del af hverdagen inden for lejrens snævre ramme på 100 gange 250 meter. Han bliver for mange en god kammerat, der siger "Pas på jer selv!", når en gruppe soldater skal ud på patrulje. Samtidig er han en, som man tør betro sig til, uden at der nødvendigvis - eller sædvanligvis - bliver talt om religion.

- Knud hænger sig ikke så meget i Bibelen, men er først og fremmest menneskelig, siger Martin, jeg tænker ikke så meget på ham som præst.

Men er det så rimeligt, at en præst fra folkekirken skal stå for noget, der langt hen ad vejen er psykologhjælp?

- Ja, det synes jeg, vi er jo kristne, siger Martin.

Men hvad så med Bibelens påbud om, at vi ikke må slå ihjel?

Det er vel OK at beskytte sig, vi tager ikke derned for at slå ihjel. Vi er ikke hjerteløse. Det er godt at se, at der sker noget dernede – skoler, rindende vand, elektrisk strøm. Vi gør faktisk en forskel.

I Danmark har vi ca. 100 værnspæster. En værnspæst er præst for de soldater, der gør tjeneste i det danske forsvar. Opgaven udføres af folkekirkepræster med orlov fra deres sogne, ofte af et halvt års varighed. Alle større missioner har en præst med i staben. Ud over at holde gudstjeneste er

præsten sjælesørger og samtalepartner. Præsten er også forpligtet på at hjælpe soldater fra andre trossamfund. Det kan være ved personlig hjælp eller med at etablere kontakt til soldatens eget trossamfund, hvis det er muligt.

DERFOR KOMMER VI PÅ KIRKEGÅRDEN

Af Kim Barren

Holger Plith

Jeg kommer hver dag på kirkegården. Hersidder jeg i omkring halvanden time på den lille bænk ved graven, hvor min lillebror Mogens samt mine forældre, Misse og Jørgen ligger begravet. Der er altid masser af blomster på

graven. Det betyder meget for mig, at der er noget smukt at se på. Jeg tænker tilbage på de mange, mange timer vi har haft sammen. Jeg føler en form for sorg over, at jeg har mistet mine forældre. Selvom det var naturligt.

Derimod kan jeg stadigvæk ikke forstå, her tre år efter, at min lillebror døde som kun 64-årig. Det er helt uforståeligt. Jeg tror aldrig, at jeg kommer over den sorg. Jeg bruger mange timer hver dag både ved gravstedet og hjemme med at sidde og tænke på ham samtidig med, at jeg ser på fotos fra vores liv.

Anne Munk Hansen

Jeg havde aldrig tænkt tanken om et gravsted. Men da jeg pludselig indenfor tre år mistede først min mor i 2009, så min far i 2010 og siden min lillebror i 2011, er jeg i dag glad for, at vi fik gravstedet.

Jeg kommer her mindst en gang om ugen. Der er noget trykt ved et gravsted. Her kan jeg både vise min glæde, men også min sorg. Jeg kan fortælle mine forældre og min lillebror, hvordan mit liv er. Jeg kan græde, når jeg har behov for det. Et gravsted betyder også, at de døde ikke bliver glemt. Det er vigtigt for mig, at jeg har et sted, hvor jeg kan gå ned og mindes dem. Det ville jeg ikke kunne gøre, hvis de var begravet på de ukendtes grav. Jeg holder også af at gå rundt på kirkegården og studere de mange smukke gravsteder. Jeg nyder stilheden og den særlige ro, der altid er på en kirkegård.

Villy Christensen

Jeg kommer til min datter Majas gravsted hver dag. Og der brænder altid lys på gravstedet. Jeg har på en måde fået en bedre kontakt med min datter herved, selvom jeg aldrig kommer over den sorg, det var at miste hende,

da hun blev dræbt i en trafikulykke som 26-årig i 2008.

At komme herved betyder, at jeg får bearbejdet de mange tanker, der går gennem hovedet på en. Det at stå herved, når jeg har tændt lys for hende, er med til at få sat nogle ting på plads, som jeg har svært ved at udtrykke. Jeg vil altid have sorgen inde i mig, men jeg kan også fornemme, at jeg bliver bedre til at håndtere den fra dag til dag. Jeg har læst en bog med titlen "Accept". Den har også været med til, at jeg har fået tingene omkring Majas død og min egen situation gennemtænkt. Gravstedet er også valgt med omhu. Der er store flotte træer rundt omkring, men der er alligevel et smukt lys mellem træerne. Det betyder, at når solen skinner, så rammer den lige ned på gravstedet.

Rundt omkring på Fyn ligger de dødes haver, kirkegårdene. De er smukke og velplejede og synlige udtryk for vores respekt for døden og kærlighed til dem, vi har mistet. Men de er også ganske særlige steder i vores landsbyer og byer, og vi bruger dem til mere end til at mindes de døde.

Vi har besøgt en stor kirkegård, Assistens Kirkegård i Svendborg, og spurgt en række mennesker, hvorfor de kommer på kirkegården, og hvad kirkegården betyder for dem. Vi har mødt de efterladte, der besøger en grav; børnehaven, der går tur og skuespilleren, der spiller egnsspil.

Tage Jensen

Jeg valgte, at min hustru skulle sættes i columbariet, fordi det var en måde at sikre, at jeg og vores børn havde et sted at kunne gå hen og mindes hende. Hun skulle ikke på de ukendtes grav. Så ville der ikke være noget sted, vi

kunne mindes hende. Et gravsted ville kræve pasning og pleje, og det synes jeg ikke, at vores børn skulle gøre, når jeg var væk. Samtidig gav det mig mulighed for at lægge vores historie ind i columbariet. Jeg har i mange år interesseret mig for slægtsforskning. Og i forbindelse med min hustrus død skrev jeg en lille fortælling på 22 A4-sider med titlen "Vores liv". Det handler om vores over 40 år lange ægteskab, og hvad vi har oplevet sammen. Herudover er det meningen, at jeg vil skrive en tilsvarende fortælling med titlen "Mit liv" og "Dit liv", om henholdsvis mit eget og min hustrus liv.

Jeg kommer på kirkegården to-tre gange om ugen. Jeg holder meget af at sidde på bænken ved columbariet og lade mine tanker flyve. Nogle gange tænker jeg på de mange gode oplevelser, som jeg har haft med min hustru. Andre gange er jeg helt

tom for tanker, men sidder blot og nyder stilheden i en times tid. Jeg kommer også gerne forbi, når jeg har besøg af mine tre børnebørn på 7, 9 og 12 år. Så går vi ned og sætter en blomst og taler om farmor, som døde i november 2010.

Lene Østbjerg

Børnehavebørnene fra børnehaven Firkløveren i Svendborg kommer ofte på kirkegården sammen med pædagogerne Helle og Lene.

De seks børnehavebørn i alderen 5-6 år er alle travlt optaget af at liste rundt og kigge på de

mange smukke gravsten. Og de er ikke tvivl om, hvorfor det er interessant at besøge kirkegården.

- Det er meget spændende at se krigergravene. Her er flag på gravstedet og nogle hvide kors, fortæller Gustav.

- Ja, på nogle af de andre gravsten kan man se, at der er nogle meget gamle mennesker, lyder det fra Hugo.

- Min oldefar var soldat, kommer det fra den anden Gustav.

Netop gravstenene på kirkegården er noget af det,

som børnehavepædagog Lene Østbjerg bruger tid på at fortælle om til børnene.

- De er meget interesserede i at vide, hvor gamle de folk er, som ligger begravet. Ligesom de også spørger om, hvorfor de er døde. Så får vi en snak om, at man kan dø af sygdom, eller fordi man er gammel. Men også om at børn nogle gange kan dø, selv om det heldigvis hører til sjældenhederne, forklarer Lene, der også nævner de mange smukke skulpturer på kirkegården som nogle af de ting, børnehavebørnene finder interessante, når de går rundt på kirkegården.

Hun er ikke tvivl om, at børnene også får et andet – og mere naturligt forhold – til døden, når de går gennem kirkegården. Det bliver mere almindeligt at tale om døden for dem. Og samtidig er det med til, at de får sat ord på de forestillinger, de har om, hvad det vil sige at dø, eller hvad der sker, når man er død og kommer i en kiste og senere i jorden.

- Jeg synes også, at der mange flotte blomster på gravstederne og på den store græsplæne. Det kan jeg godt lide at se på, lyder det fra Amalie, inden børnehavebørnene går videre på kirkegården på vej hjem til Firkløveren.

Marianne Kjær

”Livet, der var engang”. Det er titlen på en række kirkegårdsspil, der siden 2003 hvert andet år har

samlet i hundredevis af tilskuere og mange engagerede lokale skuespillere på Svendborg Assistens Kirkegård i centrum af Svendborg. Midt mellem de mange gravsteder og kirkegårdens mange smukke monumenter for de faldne soldater fra de

krige, som Danmark har været en del af, har kirkegårdsspillene været med til at vise, at en kirkegård også kan danne ramme om skuespil. Endda en helt særlig ramme, fordi den ro og særlige sjæl, der er på en enhver dansk kirkegård, gør, at det bliver en anderledes oplevelse for både skuespillerne og for publikum.

Menighedsrådsmedlem og teaterinstruktør Marianne Kjær, Svendborg, har gennem alle årene været en af hovedkræfterne bag kirkegårdsspillene, der er en form for dramatiseret historiefortælling. Hun har været instruktør på kirkegårdsspillene, og hun er ikke i tvivl om, hvad der er vigtigt, når kirkegårdsspillene foregår på en kirkegård.

- Det er vigtigt, at ”Livet, der var engang”, netop sætter fokus på livet og mennesker gennem tiderne. De mennesker, der har levet her i området

"Livet, der var en gang 5 - slægters gang" kommer til at handle om de store slægter og deres betydning for by, land og mennesker på Sydfyn. Netop det lokale udgangspunkt har været ideen i kirkegårdspillene, siden det første kirkegårdsspil gik rundt på Svendborg Assistens Kirkegård i sommeren 2003.

- Der er altid mange gode lokale historier og spændende mennesker, som vi kan tage udgangspunkt i. Jeg tror også, at det betyder noget for publikum, at de kan relatere spillene til noget i deres eget lokalsamfund. Og så er vi med til at fortælle lokalhistorie på en anderledes måde, fortæller Marianne Kjær.

uanset deres status i samfundet. Derfor har vi også lagt et stort arbejde i, at de dragter og andet udstyr, vi har brugt til kirkegårdspillene, skulle være genkendelige fra de mange fotos og malerier fra den tid, som de enkelte kirkegårdsspil tog udgangspunkt i. Det er for mig en meget stærk følelse og helt særlig fornemmelse at være med til at fortælle lokalhistorie, dér hvor vi alle, lige meget hvad og hvem vi var, slutter sammen. Det sker jo netop på en kirkegård. Derfor er kirkegården også et symbol på, at vi i den forstand er lige, forklarer Marianne Kjær.

Hun lægger heller ikke skjul på, at det også giver en særlig udfordring - og men også en helt speciel oplevelse for publikum - at kirkegårdspillene foregår på en kirkegård som Svendborg Assistens Kirkegård midt i Svendborg.

- Både skuespillere og publikum skal tage hensyn til gravsteder og til de mennesker, der kommer på kirkegården. Men selve kirkegården med de mange smukke grønne områder, store træer og de mange mindesmærker er også med til at give et særligt perspektiv for de enkelte kirkegårdsspil. Både for de medvirkende i kirkegårdspillene, men også for publikum, der får en helt andet oplevelse end ved at være i et mere traditionelt teater, siger Marianne Kjær, der så småt er begyndt at tænke på kirkegårdsspillet i 2013

VIDSTE DU AT...

KFUM's Sociale Arbejde er med til at udvikle et rummeligt arbejdsmarked og skabe jobs til socialt udsatte. Et nyt projekt - Indsats i Udkanten - skal skabe udvikling af udkantsområder og særligt sårbare byområder. Målet er, at 300 blandt de mest udsatte borgere kommer i beskæftigelse i private eller offentlige virksomheder, eller at de påbegynder uddannelse i løbet af den 4-årige projektperiode.

VEJE Folkekirken på Fyn 2012 • Udgivet af Fyens Stift • Redaktion: Mikael Andersen, Kim Barren, Christina Mertz Fundrup, Lone Wellner Jensen (ansvarshavende), Kirsten Jørgensen (ansvarshavende), Lars Toft Rasmussen • Foto: Geir Haukursson • Layout, baggrundsfoto: Laura Rytter, Onclick • Tryk: Clausen Grafisk, Odense • ISSN: 2245-6120 • ISBN: 978-87-90345-19-8 • Fyens Stift, Klingenberg 2, 5000 Odense C, tlf. 45 66 12 30 24, e-mail: kmfyn@km.dk

VEJE

Der går mange veje ud fra kirkens hus og de ord, der bliver sagt i huset. Ordene sætter sig spor masser af steder og giver mange aftryk på samfundet. Sådan er folkekirken på Fyn til stede på måder, vi måske ikke tænker så meget over til daglig. I dette magasin kan du læse om, hvor kirken er, når den er på vej.

